

24.10.2022

GTK/720/00.17/2022
HE 126/2022 vp

Geologian tutkimuskeskus
PL 96
02151 ESPOO

Eduskunta
Talousvaliokunta
talousvaliokunta@eduskunta.fi

GTK:N LAUSUNTO KOSKIEN HALLITUKSEN ESITYSTÄ KAIVOSLAIN MUUTTAMISEKSI

Geologian tutkimuskeskus (GTK) kiittää mahdollisuudesta lausua talousvaliokunnalle kaivoslain uudistamisesta. Lausuntomme lähtökohtana on GTK:n lakisääteisen tehtävän eli geologisen tutkimuksen ja kartoitukseen vaikuttavat seikat ja toimintaedellytysten turvaaminen (laki 167/2011 ja asetus 168/2011). GTK tekee elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan kannalta tarpeellista geologian alan tutkimus- ja kehitystyötä sekä huolehtii oman toimialan kansallisesta tiedonkeruusta ja tietohuollosta. Yksi osa tehtäväämme on koostaa ja ylläpitää kokonaiskäsitystä kallioperässämme tapahtuneista geologisista prosesseista ja kallioperämme monimuotoisuudesta, jonka yksi piirre on mineraalien ja metallien rikastumat. GTK:n lakisääteisenä tehtävänä on kantaa ja vastata valtion puolesta sekä valvoa tuomioistuimissa ja virastoissa valtion etua ja oikeutta kaikissa tutkimuskeskukselle kuuluvissa asioissa.

GTK:n keräämä ja taltioima geotieto on merkittävä osa kansallista tietopääomavarantoamme myös tulevien sukupolvien tutkimus- ja tietotarpeiden näkökulmasta. Geotieto luo pohjan raaka-aineiden kestäväälle ja strategiselle hallinnalle. Geologisen tutkimuksen ja kartoituksen mahdollisuuksien turvaaminen on sen vuoksi tärkeää. Suomella on merkittävä rooli EU:n kriittisten raaka-aineiden saannin turvaamisen näkökulmasta. Hyvät tiedot kallioperästä vaikuttavat myös edistävästi mineraalietsintäinvestointeihin.

Alla esitetyt kohdat ovat otettu laajemmin esiin GTK:n aiemmin jättämässä lausunnossa hallituksen esitykseksi kaivoslain muuttamiseksi (GTK/441/00.07/2021), joka on tämän lausunnon liitteenä.

- 1. Perustutkimusilmoitusinstrumentti.** Kaivoslaki ei tunnista tilannetta, jossa kallioperäntutkimuksen ensisijaisena tarkoituksena on tieteellinen perustutkimus. Kaivoslaissa tulisi huomioida GTK:n erityisasema kansallisena ja valtiollisena toimijana, jonka tehtävä on kartuttaa, tulkita ja ylläpitää kansallista geotietopääomaa. GTK:n kallioperää koskeva tieteellinen tutkimustyö, käsittäen alueellisen mineraalipotentialin arviointityön, tulisi olla mahdollista kaikkialla

19.10.2022

Suomessa (ml. saamelaisten kotiseutualueet ja erityisehdoin kansallispuistot). Tutkimuksen suorittaminen edellyttää usein kallioperäkairauksella tehtävää tutkimusnäytteenottoa. Maanomistajan suhtautuessa kielteisesti kallioperäkairaukseen voi GTK suorittaa tutkimuskairausta ainoastaan hakemalla alueelle malminetsintälupaa, siitäkin huolimatta vaikka näytteenoton ensisijainen tarkoitus ei ole paikallistaa mineraaliesiintymää vaan hankkia tietoa kallioperän ominaisuuksista alueella, jolla GTK näkee tutkimuksellista mielenkiintoa. Tämän vuoksi GTK on aiemmissa kaivoslain uudistusta koskevissa lausunnoissaan ehdottanut kaivoslakiin perustutkimusilmoitusinstrumenttia. Se olisi GTK:lle (ja yliopistoille) tarkoitettu toimintamalli erityisesti valtakunnallisen ja alueellisen mineraalipotentialin selvittämisen mahdollistamiseksi ja perustutkimustoiminnan paremmaksi erottamiseksi kaivostoimintaan tähtäävästä malminetsinnästä. Ehdotettu malli selkeyttäisi eri toimijoiden roolia kaivoslain ja sidosryhmien näkökulmasta. Kaivoslaissa tulisi vähintäänkin ottaa käyttöön käsite perustutkimus, johon GTK voisi viitata tehdessään perustutkimustoimintaa. Nykyisessä toimintatavassa GTK rinnastuu mineraalipotentialia tutkiessaan malminetsintää harjoittaviin yhtiöihin, joka hidastaa GTK:n perustutkimustoimintaa.

2. **Varausajan lyhentäminen 12 kk:een.** Mikäli perustutkimusilmoitusinstrumenttia ei lisätä kaivoslakiin tulee varausajan lyhentäminen kahdesta vuodesta yhteen vuoteen entisestään vaikeuttamaan GTK:n edellytyksiä tehdä laaja-alaista perustutkimustoimintaa. Siksi GTK joutuu todennäköisesti entistä useammin turvautumaan malminetsintälupiin, jotta useita vuosia kestävä mineraalipotentialitiedon kartuttaminen saadaan huolellisesti toteutettua. Nykyisin GTK on hakenut tutkimusalueilleen kaivoslain mukaisen varauksen turvataksaan työrauhan tilanteissa, joissa kallioperää tutkitaan tutkimuskairauksin. GTK:n näkökulmasta 12kk (sisältäen luvanmyöntämisprosessin) on erittäin lyhyt aika huolellisen alueellisen geologian tutkimusprosessin näkökulmasta. GTK:n on kyseisenä aikana mm. suoritettava alustava kartoitus, alustava näytteenotto, geokemiallinen analytiikka sekä tulosten tulkinta ja tehtävä päätös jatkotutkimuksia vaativista toimenpiteistä.
3. **Kaivoslakiesityksen mukaan kaikki teknistaloudellisesti hyödynnettävissä olevat kaivosmineraalit tulee hyödyntää.** GTK katsoo, että myös ne mineraalit, joiden hyödyntäminen ei ole teknistaloudellisesti mahdollista kaivosluvan hakijan kannalta, on systemaattisesti arvioitava ja tuotava viranomaisten tietoon. On mahdollista, että niiden hyödyntäminen on kannattavaa toisen yrityksen toimesta erilaiseen liiketoimintamalliin perustuen (kiertotalous, rakennusteollisuus, uudet materiaalit). Jäljelle jäävä ja jätealueille sijoitettava materiaali on dokumentoitava sellaisella tarkkuudella, joka mahdollistaa myöhemmän hyödyntämisen ja kiertotalousliiketoiminnan.
4. **Kestävän kaivostoiminnan yksi kulmakivistä on kestävien hyötyjen synnyttäminen kaivospaikkakunnille myös kaivostoiminnan päättymisen jälkeen.** Laajapohjaisesti

19.10.2022

suunniteltu kaivosalueen korkean lisäarvon jälkikäyttö on yksi työkalu tähän pyrittäessä. Lainsäädännön uudistamisen yhteydessä olisi hyvä varmistaa, että lainsäädäntö tukee lopullisen sulkemisen jälkeistä kohteen hyötykäyttöä. Toinen kaivoskohteiden sulkemisen jälkeinen mahdollinen käyttö on kaivosjätteiden (sivukivien ja rikastushiekkojen) hyödyntäminen. Kaivosjätteiden, sekä mahdollisen muun kaivosalueella olevan infrastruktuurin uusiokäyttö (esim. louhittujen tilojen hyödyntäminen vesipumppuvoimalan rakentamiseksi) ja niihin kohdistuva erilaiset tutkimustyöt sekä kartoitus tulisi mahdollistaa toiminnan loputtua. Toiminnan loputtua sekundääriset raaka-ainevarannot siirtyvät nyt maanomistajan tai mahdollisesti jopa useiden maanomistajien omistukseen. Yleisen edun kannalta ei ole hyvä, jos sekundääristen raaka-aineiden hyödyntämispotentiaalin selvittäminen voi estyä sillä, etteivät maanomistaja tai maanomistajat anna siihen lupaa. Sekundääristen kaivosmineraalien tutkimus tulisi turvata kaivoslain puitteissa ja mahdollistamalla kaivoslain lupamekanismien käyttäminen, koska vaikka maanomistaja antaisikin luvan tutkimukseen, se ei takaa tutkimuksen suorittajalle minkäänlaista etuoikeutta raaka-ainevarantoon. Tämä tarkoittaa myös, että mahdollisesti tehdystä tutkimuksesta saatava geologinen tieto ei kerry kansalliseen geotietokantaan. Viitaten Vihervuoren selvitykseen ”Kaivostoimintaa ohjaavan lainsäädännön toimivuuden arviointi” TEM2019:44 ja luku 17 Kaivosalueiden käyttö toiminnan päätyttyä: ”Kaivosalueen tulevien käyttömahdollisuuksien arviointia ja selvittämistä koskeva velvoite olisi ainakin yleispiirteisenä syytä lisätä kaivosluvan yhteyteen, ja kysymys olisi nostettava uuteen tarkasteluun kaivosluvan myöhemmissä tarkistamispäätöksissä”, tulisi kaivoslaki ainakin yleispiirteisenä velvoittaa kaivosalueen tulevien käyttömahdollisuuksien arviointia ja selvittämistä.

Liite: GTK:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaivoslain muuttamiseksi (GTK/441/00.07/2021)

Allekirjoitukset

Espoossa

Kokkolassa

Saku Vuori

Olli Breilin

Johtaja, Tiede ja innovaatiot

Johtaja, Operatiivinen toiminta

SIGNATURES

ALLEKIRJOITUKSET

UNDERSKRIFTER

SIGNATURER

UNDERSKRIFTER

This documents contains 3 pages before this page
Dokumentet inneholder 3 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 3 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 3 sider før denne side

Detta dokument innehåller 3 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende